ՔՍԱՆԵՒՈՒԹԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 2419 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 5 — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ Ն. Տ. — 17 — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — 1879

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 2 Լիրա
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 Մէճ.
» » Գաւառաց » 1 Լիրա
Օտար երկիրներու » 50 Ֆր.

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։

Իւրաքանչիւր թիւ 40 փարա արժ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԴԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր — Տնօրէնին պէտի ուղղուի՝ Ղալաթիա Արնաւուտլար Ճատտէսի թիւ 198, Նորո խան, Մասիսի գրասենեակը։

Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Չտպուած նամակ, յօդուած, եւ այլն չեն դարձուիր։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 5 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հելլենական խնդրոյն վրայ Աթէնքէն առնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Հելլենական պատուիրակներուն հրահանգ ղրկուեր է չընդունիլ Օսմանեան պատուիրակաց կարծիքն, որք ԺԳ. ատենագիրը պարտաւորիչ չեն համարիր, և թողուլ զայն դաշնագիր տէրութեանց դատողութեան։ Ուրեմն այս գործին վըրայ մեր նախատեսութիւնը կը հաստատի, այն է թէ խնդիրը մեծ տէրութեանց որոշման կը մնայ։ Բայց այս որոշումն ինչպէ՞ս և ի՞նչ կերպիւ պիտի ըլլայ, կամ ո՞ր կողման նպաստաւոր պիտի լինի, — տակաւին նախատեսելու ժամն հասած չէ։ Գաղղիա կառաջարկէր դեսպանախորհուրդ մը կազմել. Ռուսիա կընդունէր զայն՝ այսու պայմանաւ որ բոլոր առ կախ խնդիրները լուծելու պաշտօն ունենայ. իսկ Անգղիա կառարկէր թէ պէտք է դեսպանախորհուրդն որոշ ծրագրով մը գումարի, այսինքն մի միայն Հելլենական խնդրոյն վրայ խորհի։ Ասկէ կրնայ տեսնուիլ որ տէրութեանց միջև տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ և անշուշտ բանակցութիւնք պիտի շարունակին մինչև որ կարծեաց համաձայնութիւն մը գոյանայ։

Բ. Դրան տրամադրութիւններն յայտնի են. եթէ կարելի լինի, սահմանաց փոքր ուղղութեամբ մը խնդիրը վերջացնել կուզէ թերևս, բայց Հելլենք վեհաժողովին նշանակած գծէն բնաւ զեղչում չեն ըներ։ Եւրոպական թերթի մը խօսքին նայելով, վեհ. Սուլթանն Հելլենական խնդրոյն կարգադրութեան համար իրատէի ներկայացեալ թուղթերն երեք անգամ պատռեր է։ Այս լուրին ստուգութիւնն յայտնի չէ, բայց նշան մը կրնայ համարուիլ այն տրամադրութեան՝ որով վեհապետն իւր երկիրներն օտարին տալ չուզեր։ Պատուիրակներուն խորհրդակցութեան առթիւ, արտաքին գործոց նախարարութեան փաստաբան Պ. Պ. Թարէն և Բարնիս Բ. Դրան իրաւունքը ջերմութեամբ պաշտպանած լինելով, մանաւանդ առաջինը, վեհ. Սուլթանն՝ ի նշան իւր բարձր գոհութեան՝ Օսմանիէի երրորդ կարգի պատուանշանը շնորհեց անոնց։ Հելլենական պատուիրակներն հռետորական արուեստով յայտարարութիւններ խմբագրեցին, Բ. Դրան փաստաբաններն ալ նմանօրինակ պատասխաններ պատրաստեցին. հետևաբար մինչև ցարդ բոլոր գործն հռետորական մրցում մ'եղաւ, ուստի ոմանք կը կարծեն որ թէև բանակցութիւնք խզին, Հելլենք անմիջապէս պատերազմի չեն դիմեր. Եւրոպական թերթ մը կըսէ թէ Հելլենաց լեզուն արագաշարժ է, բայց բազուկը դանդաղ, և թէ ամեն ոք գիտէ որ Հելլենք կըռուելու փափաք չունին. իրենց դիւանագիտական անյաջողութեան պիտի հանդուրժեն, և նպաստաւոր պարագայից պիտի սպասեն համբերութեամբ։

Անցեալներն Յունաստանի առաջին նախարարը՝ Գաղղիական թերթի մը թղթակցին հետ խօսակցութեան մէջ ըսած էր թէ Հելլենք իրենց ձեռքը հզօր զէնք մ'ունին, որ է սահմանակից գաւառաց մէջ ապստամբութիւն։ Այսու ամենայնիւ այն զէնքին յաջողութիւնն հիմայ բոլորովին անկարելի է։ Կրնայ յիշուիլ որ անցեալ տարի երբ Եպիրոսի և Թեսալիոյ մէջ Օսմանեան բազմագունդ բանակ մը չկար, Ալպանիացի կամաւորք բաւական եղան գրեթէ շատ մը հրոսախումբեր բնաջինջ ընելու. հիմայ որ մեծ բանակ մը կայ, և հակառակ Լա Թիւրքի լրագրին լաւատեսական յայտարարութեանց՝ շարունակ զօրք կը ղրկուի 'ի Բրեվեզա և 'ի Վոլոս, ապստամբական շարժումներն ի՞նչ կրնան ընել։ Եանեացիք կը յայտարարեն եղեր թէ իրենք Յունաստանի հետ միանալ կուզեն, և Մայրաքաղաքս եկող Ալպանիացի պատուիրակները սուտ կը հանեն։ Սակայն այս յայտարարութիւնն Աթէնքէն կուգայ, և նոյն իսկ եթէ Եանեայէն ելնէ, զինուորական զօրութիւնը պատրաստ կեցած է որ և է գործնական շարժում նուաճելու։ Հելլենք, եթէ յաջողութեան յոյս մը կրնան ունենալ, ոչ իրենց յաղթութեան և ոչ դիւանագիտական ճարտարութեան վրայ կայացած է, այլ ամեն բան Եւրոպիոյ համակրութենէն ու պաշտպանութենէն միայն կրնան սպասել։ Եթէ Եւրոպական պաշտպանութիւնը չլինի, Հելլենական պահանջումներն յօդս կը ցնդին. բայց այս ստոյգ է որ իրենք ալ արժանացած են այդ համակրութեան իրենց յառաջդիմական ջանքերով։ Ելլադայի անկախութեան հաստատուելէն 'ի վեր՝ որ ըստ օրէ զարգացած ու յառաջդիմած են, որով իրենց ձեռք անցուցած աւերակներն այս օրուան օրս գեղեցիկ երկիր մ'ըրած են, և կէս վայրենի ժողովուրդ մը կատարեալ քաղաքակիրթ և ազատ ազգ մը կազմած են։ Դժբաղդաբար Թուրքիոյ կողմէն այսպիսի յառաջդիմութիւն մը չեմք կրնար ցուցնել, և այսօր ըստ ամենայնի ետ մնացած եմք նոյն իսկ Կիւլխանէի մէջ առաջին անգամ Թանզիմաթին հռչակուած ժամանակէն։ Այս վիճակն, որոյ ներքին և արտաքին պատճառները կան, տկարութեան տարր մ'է Թուրքիոյ համար, որ իւր դատին մէկ կողմն Եւրոպիոյ առջև։

Ալպանիացիք հիմայ առաջուան չափ Հելլենաց հակառակ չեն կարծուիր։ Այն հակառակութեան նպատակներէն մին էր Ալպանիան ինքնօրէն գաւառ մ'ընել՝ Ալպանիացիներէ կառավարեալ, սակայն կարծողներ կան թէ քանի որ այս յոյսը չգործադրեցաւ, Ալպանիացիք Հելլենաց հետ համաձայնութեամբ իրենց բաղձանաց կատարումն աւելի դիւրին և ստոյգ կը համարին։ Բայց այս զրոյցը կրնայ Հելլենական երևակայութեան արդիւնք լինել՝ Ալպանիացիներն որսալու համար հնարուած։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԻՃԱԿԸ

(Տար. և վերջ տես թիւ 2418)

"Նոյնպէս, Դամասկոսի Անգղիական փոխ—հիւպատոսը կը տեղեկագրէ թէ այդ քաղաքն՝ ինչպէս նաև ընդհանուր կերպիւ Սուրիոյ ներսերն՝ երկար ժամանակէ ի վեր վարչական անիշխանութիւն և գօշաքաղութիւն կը տիրեն, և Միտհատ փաշան այդ չարեաց դիմադրաւելու չափ զօրութիւն չունի։ Մէճլիսներն, այսինքն տեղական ատեանները գօշաքաղութեամբ ապականեալ մարմիններ են միայն, թէ և, ինչպէս որ փոխ-հիւպատոսը կը գրէ, իրենց անձնական շահուց համար արդարութիւնը ննջեցնելու և ապօրինութեան մասին այդ ատենից անդամներուն ցուցած հանճարն ու ճարպիկութիւնը կը հաստատեն թէ Սուրիոյ մէջ գտնէ կարող պաշտօնատարք չեն պակսիր, միայն թէ իրենց կարողութիւնը դէշի կը գործածեն, և թէ իրենց վրայ ազդու հսկողութիւն մ'ի գործ դնել հարկ է, որպէս զի այդ կարողութիւնը չարաչար չգործածուի, այլ պատշաճ և օգտակար ուղղութեան մը մէջ գործածեն։

"Սակայն, ինչպէս կը գրէ Թրօթթըր հաղորդագրեան ուրիշ նահանգի մը նկատմամբ, Մէճլիսները փաշային անկախ ըլլալով և այսպէս գործադիր և դատական պաշտօններն իրարմէ զատելով մեծ բարեկարգում մը չկրնար յուսացուիլ։ Փաշան կրնայ պարկեշտ անձ մը լինել, և յանձնառ կրնայ Մէճլիսներուն վրայ հսկողութիւն 'ի գործ դնել. բայց Մէճլիսը գրեթէ միշտ գօշաքաղութեամբ ապականեալ է, և աւելի դժուար է բազում անձանց վրայ ազդեցութիւն բանեցնել քան թէ միակ մէկ անձի վրայ։ Փոքր-Ասիոյ մէջ աչքերնիս ո՛ր կողմ ալ դարձնեմք, անիշխանութեան, գօշաքաղութեան և կամ անհոգութեան մի և նոյն պատկերը կը պարզուի մեր առջև. եթէ մինչև իսկ ազդու և արդարակորով փաշա մը նահանգի մը կուսակալ անուանի, իւր բարի դիտաւորութեանց առջև ամեն վայրկեան արգելքներ կը տեսնէ Կ. Պոլսոյ դիմելու հարկին պատճառաւ, և ինչպէս որ Յուգուրթայի օրերն Հռոմի մէջ էր, Կ. Պոլսոյ մէջ ամեն ինչ իւր գինն ունի, և այն ալ բարձր գին մը։

"Տարակոյս չկայ թէ այս վիճակը տխուր է, բայց միանգամայն կը ցուցնէ թէ ո՛ր կողմ փնտռելու է պէտք եղած դարմանը։ Փոքր-Ասիոյ վիճակն ոչ այնչափ կամաւորապէս և դիտմամբ գործուած հարստահարութիւններ և յոռի վարչութիւն կը ներկայէ մեր առջև, որչափ անզգայական և կըրաւորական անկման վիճակ մը։ Վատթարացման շարունակ յառաջդիմութիւն մը կայ, որոյ վրայ կաղմայէտք վերջին ժամանակներս հասարակաց ուշադրութիւնն հրաւիրեցին։ Պատմութիւն և տնտեսագիտութիւն դիտողու հարկ չկայ հասկընալու համար թէ անկման վիճակի մ'առաջքն առնելու չափ դժուարին բան չկայ։ Սակայն Թուրքիոյ կառավարչական դասուն բոլոր անդամներն ալ գօշաքաղութեամբ վարակեալ և կամ անհոգ չեն։ Ընդհակառակն յաճախ լաւ դիտաւորութիւններ ունին, թէև ազդուութիւն և նախաձեռնութիւն կը պակսին իրենց, և բրած բոլոր ջանքերնին միշտ ապարդիւն կը մնան՝ Կ. Պոլսոյ անդամալուծիչ ազդեցութեան պատճառաւ։ Փորձառութիւնը կը հաստատէ թէ Թուրքիոյ ամենալաւ կերպիւ կառավարուած մասերն անոնք են, ուր Եւրոպական ազդեցութիւնն ամենէն աւելի զգալի է։ Դամասկոսի փոխ—հիւպատոսին տեղեկագրաց նայելով, Պէյրութի, Երուսաղէմի և ընդհանուր կերպիւ Պաղեստինի մէջ համեմատական բարգաւաճման և բարեկեցութեան Օտարականներ կը գտնուին՝ ընդհանրապէս Սուրիոյ մեր աչաց առջև ներկայած անիշխանութեան անապատին մէջ։

"Այս վիճակն հիւպատոսական զօրաւոր մարմնոյ մը ներկայութեան կը վերագրուի, որ օտարազգի ժողովրդեան շահուց կը հսկէ և յորմէ ամբողջ երկիրն ալ անուղղակի կերպիւ օգուտ կը քաղէ։ Ուրեմն հոս միջոց մը կայ փոքր—Ասիան տառապեցնող անկման վիճակն յաջողութեամբ կասեցնելու։ Ինչպէս որ Սըր Հէնրի Տրըմմընտ Ուոլֆ կըսէ, ապակեդրոնացման կատարեալ դրութենէ զատ ուրիշ միջոցաւ փրկութիւն չկրնար գտնել Օսմանեան տէրութիւնն։ Եթէ վարչութեան գլուխն արդարակորով կառավարիչք դնուէին, որք իրապէս անկախ դիրք մ'ունենան և փորձառութեան ու կարողութեան տէր են, բայց խորհրդականաց օգնութեամբ գործ տեսնելու համար

հրահանգ տրուի իրենց, չկայ պատճառ մը թէ փոքր-Ասիա ինչո՛ւ համար շուտով չփրկուի իր արդի ողբալի վիճակէն։ Երկրին հարստութեան աղբիւրներն ու սերմերը մեծ են, ինչպէս որ իր նախկին բարգաւաճումը ալ։ Բայց ուր որ ոչ ձեռնարկութիւն, ոչ պաշտպանութիւն, ոչ ալ կենաց և ընչից ապահովութիւն կան, այդ սերմերն ապարդիւն կը մնան, և չարիքն անգամ մը հաստատուելէն ետև, նոյն իսկ երկրին կեանքը կը կրծէ։

«Այժմ լաւագոյն ժամանակաց սկզբնաւորութիւն մ'եղաւ Անգղիական հիւպատոսաց անուանումն, որք ընդարձակ իշխանութիւններ ունին՝ ոչ այնչափ իբրև հսկողութիւն, այլ իբրև խորհրդատուութիւն, և Դուռն՝ իր հանդիսապէս ստանձնած պարտականութիւններէն յետոյ, մեծ դժուարութիւն պիտի ունենայ այդ հիւպատոսաց խորհուրդներուն չանսալու։ Հիւպատոսական տեղեկագիրք խիստ բացորոշ կերպիւ կը յայտնեն երկրին արդի վիճակը. բայց միանգամայն կը յայտնեն թէ պակաս չեն այնպիսի կառավարիչք, որք իրենց ձեռքէն եկածն ընելու փափաք ունին, և աւելի տգիտութեան և անզօրութեան պատճառաւ չեն կրնար աղէկ բան մ'ընել, քան թէ դժկամակութեան պատճառաւ։ Խրատ է որ կատարուելիք գործը դժուար է. բայց գոնէ անկարելի չէ՝ եթէ Դուռը լրջօրէն ջանք մ'ընէ իր խոստումները գործադրելու։ Այս ջանքն արժան է ընել, և մինչև իսկ եթէ այդ ջանքն 'ի զերև ելնէ, խնդիրը դարձեալ որ և է տեսակ լուծում մը պիտի պահանջէ։ Մեք չեմք կրնար անտես ընել փոքր-Ասիան՝ մինչև իսկ եթէ ուզեմք անտես ընել. չեմք կրնար փոքր-Ասիան մեր վրայէն նետել, և մինչև անգամ մինակ թողուլ զայն։ Ուստի ժամանակ է փորձելու թէ արդեօք չե՞մք կրնար վերածնութիւն տալ այդ երկրին։ Յաղթելու միակ բանն այն կրաւորական դիմադրութիւնն է, որ Թուրք կառավարութեան ամենընտիր և ամենազօրաւոր զէնք մ'եղած է։ Բայց փոքր-Ասիոյ վիճակին նկատմամբ մեր ստացած տեղեկութիւնները՝ Դրան վրայ աւելի զօրաւոր ճնշում մը բանեցնել կը թելադրեն մեզ։ Այդ ճնշման կարելի է դէմ դրուիլ, ինչպէս որ անկէ առաջ դէմ դրուեցաւ. բայց եթէ այդպիսի ընդդիմութիւն մը տեղի ունենայ, այժմ աւելի քան երբէք բացայայտ իրողութիւն մ'է, որ այն ժամանակ անխուսափելի աղետի մ'ըսպասել պէտք պիտի ըլլայ, որ ամեն վերակենդանութիւն անկարելի պիտի ընէ։»

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա, 16 սեպտ.

Թայմզ լրագիրն իր այս առուր թուոյն մէջ Գանտահարէն եկած հեռագիր մը կը հրատարակէ ծանուցանելով թէ Աֆղանստանոյ էմիր Եագուպ խան՝ Հերաթի և Գապուլի գաւառաց Աֆղան զօրքն և Կիզզանները ցեղը Քէապիլ կանչեր և Անգղիացւոց դէմ սուրբ պատերազմ հրատարակեր է։

Լոնտրա 16 սեպտ.

Սըր Հէնրի Լէյըրտ հոկտ. 10ին Կ. Պոլիս պիտի վերադառնայ։ Հոս այնպէս կը կարծուի թէ իր ուղևորութիւնը քաղաքական որ և է նպատակ մը չունի։

Պ. Մէլէթ, որ յառաջիկայ ուրբաթ օր Կ.Պոլիս պիտի երթայ և մինչև Սըր Լէյըրտի վերադարձն հոն պիտի կենայ։

Լոնտրա 16 սեպտ.

Գարատաղի սահմանագլուխն որոշելու պաշտօն ունեցող յանձնախմբին Անգղիական պատուիրակին այս տարուան համար յիշեալ յանձնախմբին աշխատութեանց վերջ տրուած ըլլալը ծանոյց իր կառավարութեան։

Առաջարկեալ այլևայլ ուղղութեանց մին ընդունելու համար մեծամասնութիւն գոյացնելու անհնարութեան պատճառաւ, յանձնախումբը Փօլինիցայի և Պոյխի գծին սահմանումը տէրութեանց որոշման ենթարկել որոշեց։

Գարատաղի պատուիրակները՝ Մաթիօշի Լոյմն, ուր Գարատաղ անիրաւաբար իր իշխանութիւնը տարածած և զինուորական պահակներ դրած է, վէճի ներքև մնացած ինչ ինչ կէտերու մասին Վար—Պազարի պայմանագրով ստանձնած պարտականութիւնները ճանչել չուզելով, Օսմանեան պատուիրակները Վար—Պազարի պայմանագրին մէկ օրինակը տուին իրենց Եւրոպական պաշտօնակցաց, որպէս զի տէրութեանց քննութեան ենթարկի։

Բեդրբուրկ 16 սեպտ.

Այն դաշնագիրն, որուն համեմատ Ռուսիա Քուլճայի գաւառը Չինաստանի կը թողու՝ փոխարէն հինգ միլիոն ռուպլի հատուցում ստանալով, երկու կառավարութեանց միջև ստորագրեցաւ։

Պուքրէշ 15 սեպտ.

Արտաքին գործոց նախարար Պ. Պօէրէսքու՝ Ռումանիոյ Հրէից խնդրոյն համար Եւրոպա ըրած ուղևորութենէն վերադառնալով, այսօր վերստին իր պաշտօնը վարել սկսաւ։

Լոնտրա 15 սեպտ.

Լաւօրէն Տէյլի Նիւզի կը հեռագրեն.

«Ականատես վկայ մը կը պատմէ թէ Քապուլի Անգղիական դեսպան Սըր Քավէնէրիի մարմինը տեսեր է սարսափելի կերպիւ յօշոտեալ վիճակի մէջ։

Սիմլայէն Տէյլի Թէլէկրաֆի կը հեռագրեն.

«Կը կարծուի թէ Անգղիական բանակին մեծագոյն մասն հոկտեմբեր 20ին պիտի կրնայ Քեապիլ հասնիլ։»

Վիէննա 16 սեպտ.

Այս առաւօտ առնուած հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ Նօվի—Պազարի գաւառին մէջ Փրիփօլիէի Աւստրիական զօրքէ գրաւումը խաղաղապէս կատարուած է, և թէ կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ քաղաքին մէջ։ Վիէննայի լրագիրք այս առթիւ Աւստրիական զօրաց և յիշեալ քաղաքին ժողովրդեան միջև երևան եկած բարեաց համաձայնութեան վրայ խմբագրական յօդուածներ հրատարակելով՝ սա կարծիքը կը յայտնեն թէ Թուրքաց և Աւստրիացւոց միջև բարեկամական յարաբերութիւնք Նօվի—Պազարի գաւառին խառն գրաւման մէջ միայն պէտք չէ սահմանափակուին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

վեհ. Սուլթանին անձնական գանձուն վերատեսուչ Հասան Ֆէհմի էֆէնտին՝ հասարակային շինութեանց նախարար անուանեցաւ.

Կ. Պոլսոյ նախորդ քաղաքապետ Րիզա պէյ վերահաստատեցաւ սոյն պաշտօնին մէջ։

Այսօր Տաճկայ Պայրամի տօնին առթիւ վեհ. Սուլթանն հանդիսիւ Տոլմա—Պահճէի մզկիթը գնաց աղօթելու։

Թուրք լրագիրք վերջին օրերս անուանեալ ելմտական հսկող տեսուչներու (Մալիէ միւֆէթթիշի) ցանկը կը հրատարակեն։ Ասոնք յիսուն եօթըն հոգի են, որոց չորսը հայ և չորսն Եւրոպացի։

Հրատարակեալ ցանկին նայելով, տէրութեան նահանգներն եօթն շրջանակի բաժնուած են հետևեալ կերպիւ.

Ա. շրջանակ, Կ. Պոլիս և Ադրիանուպոլիս, իրենց բոլոր շրջակայիւք։

Բ. շրջանակ, Այտընի և Օսմանեան Արշիպեղագոսի կղզեաց նահանգներն։

Գ. շրջանակ, Սուրիոյ, Ատանայի և Հալէպի նահանգներն և Երուսաղէմի գաւառը։

Դ. շրջանակ, Պրուսայի, Գօնեայի և Էնկիւրիի նահանգներն։

Ե. շրջանակ, Տիարպէքիրի և Սեբաստիոյ նահանգներն և Խարբերդի գաւառը։

Զ. շրջանակ, Պաղտատի, Մուսուլի և Պասրայի նահանգներն։

Է. Շրջանակ, Սէլանիկի, Եանեայի, Գոսօվայի և Շքօտրայի նահանգներն։

Ինչպէս կը տեսնուի, Կարնոյ և Վանայ նահանգաց համար, ուր արքոց բաշխման և հաւաքման գործերն և ընդհանուր կերպիւ կառավարութեան ելմտական գործողութիւնները կանոնաւորման ու հսկողութեան ոչ նուազ պէտք ունին, Միւֆէթթիշներ չեն անուանած, և զարմանալի է որ տէրութեան երկիրներն ելմտական շրջանակաց բաժնուած ժամանակ՝ Հայաստանի այդ երկու նահանգները դուրս թողուած են։ Կարելի է որ ասոր բացատրութիւնն յետոյ իմանամք։

Անուանեալ Միւֆէթթիշներն երեք կարգ են, ամեն մէկ կարգի համար երկու Միւֆէթթիշ կայ. ամեն մէկ խմբին ալ երկուքական կամ երեքական Մուավին որոշուած են, բայց այս վերջինները տակաւին չեն անուանած։

Հայ Միւֆէթթիշներն հետևեալներն են.

Ա. Շրջանակին համար Գ. կարգի Միւֆէթթիշ՝ մաքսատան Միւֆէթթիշ Նազարէթ էֆէնտի.

Դ. Շրջանակին համար Գ. կարգի Միւֆէթթիշ՝ արքունի նաւարանի Թարգման Մկրտիչ էֆէնտի.

Նոյն շրջանակին համար Գ. կարգի Միւֆէթթիշ՝ Սէլանիկի համարակալութեան դիւանին Միւմէյյիզ Արթին Զէքի էֆէնտի.

Է. շրջանակին համար Բ. կարգի Միւֆէթթիշ՝ Շիրքէթի խայրիյէի պաշտօնատարներէն Սահակ Թօփուզեան էֆէնտի.

Եւրոպացի միւֆէթթիշներն են.

Դ. շրջանակին համար Ա. կարգի Միւֆէթթիշ՝ Անգղիական հպատակ Պ. Քալվէրթ.

Զ. շրջանակին համար Ա. կարգի Միւֆէթթիշ՝ Աւստրիական հպատակ Պ. Պալէնթ.

Բ. շրջանակին համար Ա. կարգի Միւֆէթթիշ՝ Գաղղիական հպատակ Պ. Ժէրօն.

Է. շրջանակի համար Ա. կարգի Միւֆէթթիշ՝ Գերմանական հպատակ Պ. Վիլինթալ, որ Թէրճէմանը Հագիգաթի խմբագիր—թարգմանիչներէն մին էր։

Մասնաւոր լուրեր կը ծանուցանեն թէ Աւստրիացիք Նօվի—Պազարի գաւառին մէջ Եէնի-Վարօշ, Թաշլըճա և Փրէբօլիէ մտած, և հեռագրատուներն իրենց ձեռքն առնլով Փօսնա—Սէրայի հետ հաղորդակցութեան սկսած են։

Կառավարութիւնը Թեսալիոյ և Փրէվէզայի ճահիճները չորցնել տալ որոշելով, խնդրոյն քննութիւնը Պետական խորհրդոյ յանձնեց։

Լրագիրք անմիջ լուր կուտան թէ Զէյթունցի Հայք չկրնալով զինուորական տուրքը վճարել, փոխարէն զինուոր տալ առաջարկեր են Հալէպի կայսերական Քօմիսէրներուն. ասոնք ալ Բ. Դրան ծանուցանելով, նախարարաց խորհուրդն հաւանութիւն տուեր, և պէտք եղած հրամանն ըլլեր է. հետևաբար Զէյթունի Հայք ներկայ տարիէն սկսեալ զինուորական ծառայութեան պիտի մասնակցին։ Սպարապետի դուռն հրաման զրկեր է Դամասկոսի զօրաբանակին հրամանատարութեան, որ Զէյթունի մէջ վիճակով զինուորագրութիւն ընեն և այլ նախապատրաստական գործողութիւնները կատարեն։ Զէյթունէն առնուելիք զինուորները կայսերական հինգերորդ բանակին մէջ պիտի ծառայեն, որոյ կեդրոնն է Դամասկոս։

Մարաշէն գրուած նամակ մը լուր կուտայ թէ Անախուքայ Հայ բնակիչներէն Քէօսէեան Սարգիս էֆէնտի անուն պատուաւոր Հայ վաճառական մը Զէյթունի փոխ-Գայմագամ անուաներ է՝ ըստ առաջարկութեան Հալէպի երեսփոխանական ժողովոյն։

Սպանիոյ հանգուցեալ Մարթա Քրիսթինէ թագուհին, որ անցեալ տարի մեռաւ, կտակաւ յանձնարարեր է՝ 'ի մէջ այլոց՝ որպէս զի իր հոգւոյն հանգստեան համար 5,000 պատարագ, իր վախճանեալ երկու ամուսնոց հոգիներուն հանգստեան համար նոյնպէս 5,000 պատարագ, իր վախճանեալ որդւոց համար 1,000 պատարագ և թոռներուն համար 500 պատարագ մատուցուի, յորմէ դատուելիք եկեղեցեաց աղքատ քահանայից կողմանէ, որոց յիշեալ պատարագներէն ամեն մէկուն համար 10 րէալ, այսինքն 2 ֆրանք 70 սանդիմ պիտի վճարուի։

Ահաւասիկ գործնական բարեպաշտուհի մը։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՕՀԱՄԸ ՕԻՄՕԻՄԻԷ

(Պորսան գոց է)։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ

ՆԱՄԱԿ Ի ՏՐԱՊԻԶՈՆԷ

(Տես. սոյն թիւ 2418)

Վանցի երիտասարդք սկսած են հասկնալ թէ միայն վաճառականութիւնն չէ որ կը ծաղկեցնէ մի քաղաքի վաճառականութիւնն, այլ աւելի վաճառահանութիւնն (էքսբօրթասիօն) է և սկսած են մի տեսակ աժան չուխայ, քաշմիրի նման մի բան շինել, որ կանգուն 12-14 ղրշ կը վաճառուի և ուրիշ քաղաքներ ալ կը յղուի։ Թէև այնչափ լաւ չէ, բայց բաւական աժանագին է և Վանայ մէջ սկսած են ամենն ալ այդ չուխաներէ զգեստներ հագնիլ, որպէս և մօտակայ ուրիշ տեղեր։ Միայն թէ այս բանի մէջ անխոհեմ վարուեցան, որ գործարանապետներն որ՛քան շատցան, այնքան աւելի լցուեցաւ հրապարակն դէշ վաճառներով, զի սկսեցին միջել՝ ոչ որպէս զի աւելի լաւ և կատարելագործեալ տեսակն շինեն, այլ որպէս զի աւելի աժան ծախեն։ Թօխմախեան, Գափամաճեան գործարաններէն (փապրիքա) ելածներն ամենէն անուանիներն են։ Վանայ շալին (մաշլախ) որ Շատախ գաւառին մէջ շինուելով Վան կը բերուի և այն տեղէն ալ Կ. Պոլիս, Եգիպտոս և մինչև անգամ Եւրոպա կը յղուի, սկսած են նմանն շինել աշխատիլ Վանայ մէջ։ Մի քանիներ ալ կը մտածեն աղուէսի մորթեր ժողվել որ այս տեղ աժան կը լինի և Տփխիս յղել։

Վերջապէս մեր այս գրածին ճշմարտութիւնն թէ Հայաստանցիք կարող են իւրեանց հայրենիքի մէջ ալ գործելով ապրիլ երբ ուզեն աշխատիլ, և խելացի ու խնայող լինին, նոյն իսկ հին սերունդի մշակներն ալ սկսած են իմանալ զայդ։ Ճանապարհին վրայ շատ պատահեցան մեզ Մուշցիներ, Վանցիներ և Քղեցիներ, որք Կ. Պոլսէն կը վերադառնային իրենց հայրենիք, և մեր կարաւանին կը յորդորէին, կը յանդիմանէին թէ է՛ր կերթաք Կ. Պոլիս զուր կորսնցնել ձեր ժամանակ և թշուառ կեանք վարել. Կ. Պոլիս գործ չկայ այժմ, դարձէք ձեր հայրենիք, այն տեղ աշխատեցէք, քանի որ բարենորոգումներ ալ պիտի լինին, կըսէին։ Կ. Պոլսէն վերադարձող Մուշցիներ աւելի շատ կը տեսնէինք քան թէ Վանցիները, զի այս վերջինները դժուա-

բռնաւոր են․ շատ դրական մարդեր են, մինչև որ չօչափելի փաստեր չտեսնեն, չեն հաւատար թէ բարենորոգումներ ալ կը լինին։ Բայց եթէ տեսնեն և չօչափեն թէ խօսուածները կիրականանան, շուտով կուգորին և կը բռնկին վանցիք։ Օրինակ․ վանէն 4 օրի չափ հեռացած էինք․ գիշերուան ժամը 3ին ատենները Բերդակ գիւղէն անցնելով Մանզկերտի քիւղին (Մանազկերտի քարոտ տեղն) մօտեցած էինք, տեսանք որ 1-2 մարդ մի քանի քուրդերի հետ ձիերն արտաքսուելէս վազցունելով անցան․ երբ իմացուեցաւ որ Վանայ Ռուսական հիւպատոս Պ․ Կամսարականն (*) է եղեր անցնողն որ դէպի վան իւր պաշտօնատեղին կերթար, սկսեցին մեր ուղևկիցներ ուրախութենէ թռչկոտել․ փա՜ռք քեզ Աստուած, փա՜ռք քեզ, ալ մեր աչքով տեսանք թէ հիւպատոս կերթայ մեր քաղաք, կըսէին․ ոմանք ալ կը պոռային թէ արդեօք դառնա՞նք վան, ա՛լ մեր քաղաք կը բարեկարգուի և կրնամք հանգիստ ապրիլ։ Անշուշտ քիչ օրէն կը կարդամք լրագիրներու մէջ ալ թէ վանցիներն ի՛նչ մեծ հանդէսներով ընդունած են Ռուսական և Անգղիական հիւպատոսներն։ Եթէ կեանքի և ստացուածքի ապահովութիւն լինի այս կողմեր և Եւրոպական տէրութիւններն հսկողութիւն ընեն, շատ յուսալի է որ պանդխտութիւնըն վերնայ, բայց եթէ Բ․ Դուռէն կարգուած քննիչներ և տեսուչներ գան Եւրոպայի պաշտօնակիցներ չունենալով, չեմք կարծեր որ մեծ յոյս ներշնչեն ժողովուրդին։ Ահա կայսերական քննիչներն նստած են Կարին, նոցա հետ կը գտնուի և Ալաբէկեան Մարկոս էֆէնտին, որ հայրենասիրութիւն, անաչառութիւն և անձնուիրութիւնն համբաւանօք են, բայց ժողովուրդի փափաքներն, և շատ հաւանական է որ իրենց փափաքներն ալ չեն կարող գործադրել, իրենց փափաքած ազդեցութիւն չեն կարող բանեցնել թերևս զանազան պատճառներով զորս այս տեղ քննել յարմար չլինիր։ Երբ կայսերական տեսուչներն դեռ Կարին չէին եկած, աւազակութիւններն ու սպանութիւնները դադրած էին Վանայ շրջականեր, գիւղերը ահ ու դողի մէջ էին, ամեն կողմէ լուրեր առնելով թէ մեծ արտօնութիւններով և լիազօր իշխանութիւնով կուգան քննիչներն, և թէ մեծ փոփոխութիւններ և բարենորոգումներ պիտի մտցունեն։ Բայց երբ քննիչները Կարին եկան և տեսնուեցաւ որ հրատարակուածներն սուտ են եղեր, թէ կարծուածին չափ մեծ արտօնութիւններ և գործադիր իշխանութիւն չունին եղեր այդ տեսուչներն, աւազակութիւններն ու հարստահարութիւններն նորէն սկսան շատնալ։ Արճէշի կողմեր որ վանէն Էրզրում երթալիք ճանապարհին վրայ է, Համզօ անուն մի Քիւրդ երևան եկած է, որ բաւական ճանապարհորդներ կը կողոպտէ, նոցա անդամներ կը կտրէ եւ, մի անգամ ալ մի ոստիկանի երդում տալով ապսպրեր է որ նահանգապետ փաշային երթայ ասէ որ Համզօն այսպէս հայհոյութիւններ կընէ քեզ․ բայց կառավարութիւնը չկրցաւ դեռ ձերբակալել, զի չեմք կարող ըմբռնել թէ ինչպէս մի տէրութիւն որ երկու տարի շարունակ կրցաւ դիմադրել Հերսէք Պօսնայի, Պուլղարիայի, Սերբիայի, Գարատաղի և ահագին Ռուսիայի միացած զօրութիւններուն դէմ, ակարմանայ Համզօ անուն մի քուրդի առջև, որ իւր հետ 10-20 ձիաւոր միայն ունի։ Նոյն իսկ մեր կարաւանի վրայ ալ յարձակեցան քուրդեր, բայց քարերով հալածուեցան և փախան։ Արճէշէն անվտանգ անցանք մեք․ բայց յուլիս 28ին Խօղլու գիւղէն անցնելով՝ Գանլը-տէրէի մօտ իջած էինք կէս օրին, 8 սպառազէն և հեծեալ քուրդեր եկան մեր կարաւան, և ձի գնել պատրուակ ընելով, ամեն կերպիւ ջննեցին զմեզ թէ զէնք կա՞յ, քանի՞ մարդ ենք ևայլն։ Իմացուեցաւ որ ասքա ձէրփեր (հաղկահօղներ, որք իրենց կեանք լեռներ, և քարայրներ կանցունեն միշտ) են․ բայց մեր իջևանած տեղ ռազմագիտական տեսակէտով շատ աննպաստ էր մեզ։ Երբ ձէրպեր մեկնեցան, մեր կարաւան տեղափոխեցաւ Ալովէրան և Զախմախ գիւղերուն մօտ Դեղթափ լեռի ստորոտն մի յարմար տեղ։ Երեկոյին նշմարուեցաւ որ ձէրպերը սարերէն անցուդարձ ընելով կը դիտեն մեր կացութիւն։ Մեր կարաւան թէև 40ի չափ մարդերէ կը բաղկանար, բայց զէնք չունէին բնաւ․ միայն ես ունէի մի վեց հարուածեան ատրճանակ․ ջորեպաններն ալ երկու անպիտան ատրճանակ ունէին, յորոց մին գործածուած ատեն ատրուեցաւ։ Կարաւանին խորհուրդ տրուեցաւ որ քարեր ժողվելով դիզեն և յարձակումի ատեն տեղացունեն քուրդերին վրայ․ շատեր դիտողութիւն արին թէ [illegible], մենք ինչ կարող եմք անել սպառազէն քուրդերի դէմ քարի կտորներով․ պէտք է յանձնուիլ և դէթ մեր կեանք ազատել․ ուրիշ հնար չկայ՝ բայց եթէ աղօթք անել որ Տէր փրկէ։ Եւ քանիներ խմբովին կանգնեցան աղօթեցին։ Բայց հասկացուցինք նոցա որ միայն աղօթքով ազատութիւն չլինիր, պէտք է որ մարդ աշխատի, Աստուած ալ կ'օրհնէ այդ աշխատութիւն։ Մի քանիներ երբ սկսեցին քարեր ժողվել, միւսներն ալ հետևեցան նոցա։

Շարունակելի

(*) Մեր լսածին համեմատ՝ Վանայ Ռուսական հիւպատոսն մի Ռուս է, Պ․ Միլիանով, որ Հայաստանի սահմանագլուխները գծող մասնաժողովին անդամ լինելով, մինչև որ այդ պաշտօն աւարտէ, առ ժամանակեայ կերպով իւր պաշտօնը պիտի վարէ Պ․ Կամսարական։ Պ․ Կամսարական, որ Էրզրումի քաղաքապետ էր այդ քաղաք Ռուսերի ձեռք եղած ատեն, մի պատուաւոր Հայ է, ուսեալ (թէ և Հայերէն շատ լաւ չգիտէ, կըսեն) հաստատամիտ։ Տփխիսի Հայ խմբագիրներուն հետ ալ մօտիկ յարաբերութիւն ունի․ Փորձի խմբագրապետ Պ․ Աբգար Յովհաննէսեանցի քեռայրն է, և Ռուսաստանի մէջ ամենէն աւելի տարածուած Հայերէն թերթին՝ Մշակի՝ խմբագրապետ Պ․ Գրիգոր Արծրունիի մտերիմ բարեկամն է։ Յանկալի է որ Պ․ Կամսարական հաստատուն մնար այդ պաշտօնին մէջ։

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅՈՑ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ

(Շարունակութիւն տես Թիւ 2418)

Պաշտօնակալք Պարսկաստանի։ Մեր նախկին Հայերն՝ Նադր Շահէն սկսած մինչև Մահմուտ Շահին ժամանակ, 34 հոգի թնդանօթաձիգ զօրք են ունեցեր․ կարգ է որ ամեն մի թնդանօթին հարկաւոր է 17 անձինք․ սորանց գլխաւորներն միշտ Հայ են եղած, և Խանութեան տիտղոս են ունեցեր, մինչև 6 կամ 7 Հայ խաներ վարեր են այս պաշտօնն։ Երևելի էր Աստուածատուր (Ալահվէրտի խան) երիտասարդը Ղարադաղու նահանգէն․ այնքան դեղեցիկ էր իւր երիտասարդութեամբը, որ Թէհրանու մէջ Յովսէփ Գեղեցիկի անուն է թողած․ ևս ունեցեր են Հայերն 200 հեծեալ զօրք Ջուղայու գիւղօրայքից․ նմանապէս սորանց գլխաւորներն էլ Հայք են եղած․ այս փոքրաթիւ զօրքերն մեծ ծառայութիւններ են ցուցուցեր տէրութեան, և մեծ քաջութիւններ են արած ՚ի Պարսկաստանի։ Մինչև 32 թիւն Միրզա Թաղի խան Ամիրընիզամն ուզեց որ 300 Հայ հեծեալ զօրք կազմէ, որ մի փաշտ ամբողջ լինի իւրեանց պաշտօնատարներովն․ այս մասին Հայերն շատ խնդիրներ մատուցին Վեհ․ Շահին և շատ միջնորդներ ունեցան։ Ամիրն ինչքան Հայերին յորդորեց, խրատեց թէ ձեզ համար լաւ կը լինի, և խոստացաւ որ այս Հայ փաշտն միշտ թագաւորի թիկնապահքն լինին և թագաւորի հետ շրջին։ Հայերը չընդունեցին, միշտ դանդատաւոր եղան․ Ամիրը նեղանալով, այն 200ն էլ որ առաջ կար՝ հրաժարեցուց․ բայց ինչ օգուտ որ Հայերն նոր կիմանան թէ Ամիրն լաւ էր ասում, և Հայոց յառաջադիմութիւնն էր ուզում։

Պարսկաստան ունեցեր ենք երևելի Խաներ, մեծ պաշտօնակալներ․ երևելի էր Սողոմոն Էնակոլոփով Թիֆլիզեցին, Պարսկերէն (Սուլէյման խան), որ մեծ ծառայութիւններ արեց տէրութեան, Ֆաթալի Շահէն սկսած մինչ Նասրէտտին Շահի սկիզբն։ Սա ստացած էր Մահմուտ Շահէն (Սէրհանկ տէվլէթի) տիտղոսն, որ է տէրութեան նիզակ։ Շատ տարիներ Պարսկաստանի Արաբիստան կամ Լօրստանում քաղաքապետ է եղած․ այս ամեն քաղաքներն ես անձամբ տեսած եմ և լսած եմ ականջօք, նորա քաջագործութիւնն և արդարադատ վճիռներէն ականատես մարդիկ կը պատմէին։ Եւս ունեցեր ենք ոսկերչապետ Խաներ, տեսակ տեսակ պաշտօնակալներ, թարգմաններ, երևելի վաճառականներ․ բայց ոչ մէկն մի բարեգործութիւն կամ մի բարերարութիւն չէ արած իւրեան ազգի համար, որ այսօր յիշատակութեան արժանի լինի․ ամենքն ալ թողեր գնացեր են առանց բարի համբաւոյ մի հետք թողնելոյ․ ոչ մինը չէ մտածեր եկեղեցւոյ փառքութեան կամ վարժարան չունենալուն համար։

Թէհրանու վաճառականներն ուրիշ քաղաքներէն են եկած, ինչպէս Հայերն։ Առաջ երևելի էին եղած Պարսկաստանի Հայ վաճառականներն, յետ այնու ծաղկեցան Թիֆլիզեցիք, Դամրէժցիք, Ղարադաղցիք, Ղարապաղցիք։ 1847 թուին, երբ եկի Թէհրան, Մահմուտ Շահի ժամանակն էր, և մեծ վէզիրն Հաճի Միրզա Աղասին լինելով, որ Ս․ Էջմիածնայ Աթոռի մէջ ժամանակաւ դրագրութեան պաշտօն էր վարած, և որովհետև պաշտօնակալաց շատերն Երևանցի և Մակուեցիք էին, թէ՛ ինքն և թէ՛ իւր պաշտօնակալքն Հայ վաճառականներին մեծ յարգանք կու տային․ մինչև անգամ քաղաքապետներն երբ ուզէին մի քաղաք գնալ, նորանց ծախքերն և ելումուտքերն Հայ վաճառականաց ձեռքովն էին։ Եւրոպայի ամեն տեսակ ընտիր ապրանքներն Հայոց քարվանսարայումն էր, և մեծ չափերով կը վաճառէին։ Այսպիսի յաջողակ գործերի մէջ դարձեալ ցոյց կուտային իւրեանց նախանձոտ բնութիւններն, միմեանց մեծ վնասներ տալով։ Նորանց այսպիսի յաջողակ առևտրէն հրապուրուելով, թողի արհեստս։ Իմ փեսայ Յարութիւն Խանն գործ ունենալով Լօրստանու քաղաքապետի հետ, կենացս երեք տարին այն կողմերն անցուցի։ Երբ դարձայ Թէհրան, Մահմուտ Շահն վախճաներ էր, և տեղը Նէսրէտտին Շահն էր նստեր․ Երևանցիք և Մակուեցիք միանգամայն աներևոյթ էին եղած․ Հայոց քարվանսարայն մի այլ իմն երևեցաւ ինձ, աշնանային սգալոյ պէս խորշակէ հարուածեալ, քայքայուած պատոց ծառերն աւերեալ, տերևներն թօթափեալ, չոր փայտեր կերևէին․ Նորա վաճառականների ձեռքերն լոկ մուրհակներով լի։ Ռուսաց կողմանէ վաճառականներ կարգեցան հետզհետէ յաջորդաբար, Աղա Իվանի Մամիկով Թիֆլիզեցի, Աղա Կարապետ Սարաֆով Պօլսեցի, Աղա Մակար Տէր Գրիգորեանց Շուշեցի, Աղա Պետրոս Ներսէսեան Շուշեցի։ Հայոց անմիաբանութեան շնորհիւ այս գործն էլ անցուցին Պարսկի ձեռք։ Դարձեալ սկսեց Հայոց մէջ վաճառականութիւնն քիչ յառաջանալ, մինչ 72 թուին գնացի Հայաստան, Թէհրանում սովն սաստկեց այս միջոցին․ մի տարուց յետ երբ դարձայ Թէհրան, տեսայ որ Հայոց վաճառականութիւնն շատ նուազելով երեք չորս խանութ էր մնացեր։

Շարունակելի

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐ․ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Ուսումնական խորհուրդը նկատելով ազգային ընկերութիւնները անտեղութիւններէ պահելու պէտքը, իւր ԺԱ․ նստին մէջ որոշեց յոդուած օրինաւորութեան հրաւիրել այն ամեն ազգային ընկերութիւններն՝ որք տակաւին իրենց կանոնադրութիւններն չեն վաւերացուցած, որպէս զի ներկայեն զանոնք Ուսումնական խորհրդոյ ՚ի վաւերացումն։

Իսկ այն ընկերութիւններն՝ որք վաւերացմամբ Ուսումնական խորհրդոյ հետ պաշտօնական յարաբերութիւն չունին, չեն կրնար վայելել Ազգային Սահմանադրութեան 45դ յօդուածոյ տրամադրած շնորհները։

31 օգոստ․ 1879 (Կնիք)

Ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ․ Պօլիս

Բերա 11 սեպտ․ 1879 Ն․ Տ․

․․․ Խմբագրապետ․

Ձեր պատուական լրագրին ըստ Նոր տարւոյ սեպտ․ 5 թուոյն մէջ յօդուած մը կարդացի Տիրայր ստորագրութեամբ, յորում մեծարգոյ յօդուածագիրն կարի ազնուութեամբ և ներողամտութեամբ կը քննադատէ իմ Գաղղիերէն-Հայերէն բառարանս։ Շնորհակալ եմ Տիրայրի, որ իմ երկասիրութեանս երախայրիքը գովելով թէ՛ զիս կը խրախուսէ որ ձեռնարկութեանս դժուարութիւններէն չվհատիմ, և թէ՛ հաստատակութիւնը կը յօժարեցնէ որ իմ բառարանիս խնդրող և ձեռնտու ըլլայ․ շնորհակալ եմ մանաւանդ Ձեզի, Նեստոր Հայ լրագրապետութեան, որ հաճեցաք այն յօդուածը հրատարակել Ձեր լրագրին մէջ։

Կը յուսամ, ․․․ Տէր, որ ապագային մէջ ալ Ձեր բարեկամական ո՛ և է նպաստը ինծի չէք զլանար, և այսու յուսով քաղցր է ինձ մատուցանել Ձեզ իմ անկեղծ մեծարանացս հաւատալիքը։

Նորայր Ն․ Բիւզանդացի

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԷՖԷՆՏԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Իւր գրասենեակը փոխադրած է Պաղչէ-Գաբու Բասիմ-փաշա խանի թիւ 13 և 14 սենեակները, ուր կը ծանուցանէ ՚ի գիտութիւն յաճախորդաց։ 10

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ Էլպիսէ անպարը իչուն մահֆուզ նումունէ վէ շէրայիթը մուդապերէսի իլէ միւպայեա օլունաճաք օլան իքի նեւզ քարտոս սիփարիշէ մախսուս պէյան ափյմէնին սիմ մէճլիսին իկինջի ղըչ հիսապը իլէ պէհէր քարտոս քըրք պիր ղրուշա օլարաք թալիպի եօհտէսինտէ օլուպ իլուլ րումինին օնընճը բազար իրթէսի կիւնի միւնագասասը իճրա օլունաճաղընտան, իթայէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ Տարը Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի։

2 Էյլուլ 1879

Պապը Սէրասքէրի

ՏՕՔԹԼՕՐ Մ. ՄԱՐՔԻ

Վիէննա մէքթէպինտէ Տիբլօմա ալմըշ վէ պուճնա սէնէլէրտէն պէրու կէրէք Եվրօբա վէ կէրէք Ասիեանէ‑ տէ քէսպը շէօհրէթ իթմիշ օլան Տօքթէօր Մարքի պու տէֆա Օրթաքէօյտէ քէնտի խանէսինտէ հէր կիւն սաաթ 6ա գատար խասթա գապուլ խտէճէկի վէ սաաթ 7տէն 9ա գատար տախի Գալաթատա Սանտըգճըլար իչինտէ Պաղչէվան օղլու 59 նումէրօլու էճզախանէսինտէ պուլունաճագ տըր, վէ հէր չարշամպա վէ բազար կիւնլէրի տախի Օրթաքէօյտէ Տէրէ իչինտէ Ն. 119 Ռահմէթճեան էճզախանէսինտէ սապահտան սաաթ 6 ա գատար ֆագիր խասթէլէրի մէճճանէն գապուլ խտէճէք տիր։

Միւմաիլէյհ Տօքթէօր լավուլթալըգ վէ ճէրրահլըգտա մէհարէթի ֆէվգէլատէ օլուպ, բաշխմ իւֆիւնէթի, կէօյիւս վէ տէրի խասթալըգլէրի վէ ֆրէնկի վէ պունտան գայրը կէօզ գուլագ վէ պուրուն վէ պօղազտա պուլունան եարէլէրի վէ վիճուտտա օլան եէլլէրինի նէ գատար էսկի օլսա՝ աղ վագըթ զարֆընտա տէֆ խտէճէկինի, վէ պէյլ սօղուգլուգունու տախի էսկի վէ եէնի քէնտի իճատ իթմիշ օլտուղու պիր ալաթ իլէ օն տէֆատա տէֆ խտէճէկինի բաղպէթլու ահալիյէ իլան իտէր։ 24

—

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՊՕՔԱՉԻՕԻ

ՏԱՄՆՕՐԵԱԿԸ

Հատոր Ա.

կը ծախուի Եէնի ճամի Զիլինկիրճըլէր ճատտէսի թիւ 2 Ա. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով. գին 1/2 արծաթ մէճիտ։

— —

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Ի պէտս Դպրոցաց

Ցօրինեց

Ե. Մ. Սէրոբեան

Այն գրքոյկը 112 երեսէ բաղկացեալ, մաքուր կերպով տպագրեալ և կազմեալ ըլլալով, կը ծախուի Եէնի-ճամի Զիլինկիրճըլէր ճատտէսի թիւ 2. Ա. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով։

Գին 2 1/2 ղրշ արծաթ.

UNITED SERVICE SOAP TABLET

ՕՃԱՌ

Անուշահոտ օճառ, մորթը կը կա‑

կուզցնէ ու լեղի ջուրով ալ կը փըրփըրի, տեսակը խիստ աղնիւ ու գինը շատ աժան է. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

—

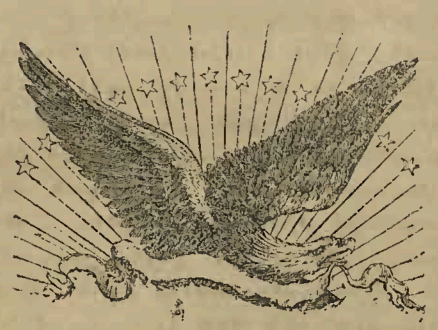

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՄԱՂԱԶԱՆ

Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի Մաղազան կը ծախուի, աղնիւ ճերմակ կտաւներ, ու սեղանի ծածկոց և այլն, սեղանի արծաթած պատառաքաղ, դգալ և այլն. կաղի լամբաներ, սեղանի ճերմակ յախճապակէ սպասք Անգղիոյ տեսակէն, քարիօլաներ, փիքէ ծածկոց, քթանէ սավան և այլն, խոհանոցի վերաբերեալ անօթներ, կարի գործիքներ, և ուրիշ անթիւ պիտանի վաճառք կը ծախուին չափաւոր գներով։

—

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց ՚ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտըգճըլար ճատտէսի թիւ 198, Նօրօ խան Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները.

ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Սահակեան էֆ. Տէտէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչիկ » Եսայեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Սահակեան էֆ. Թանկերեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէսլեան.
ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ.
ՍԱՄՍՈՒՆ.
ՏՐԱՊԻԶՕՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆէնտի.
ԱՄԱՍԻԱ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթամպօլեանց.
ԵԻԴՈԿԻԱ.
ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԻՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Թադէոս էֆ. Բաղդասարեան.
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ » Զաքարեան.
ՄՈՒՇ. Մկրտիչ » Փօթիկեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՄԱՐԱՇ.
ՅՕՔԹԱՆ. Ֆէրհատ աղա Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս աղա Հէքիմեան։

—

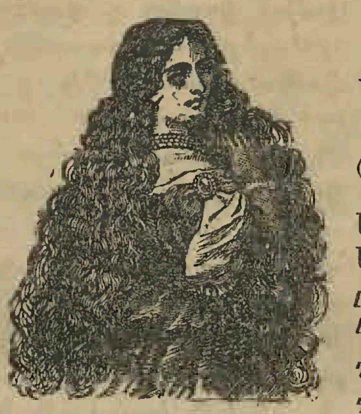

«Կատարելութիւն»։

ՄԻՍԻՍ Ս. Ա. ԱԼԼԷՆԻՍ

Աշխարհածանօթ Մազ Նորոգողը

(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Երբէք չվրիպիր նորոգելու Ալեոր Մազը իր երիտասարդական գոյնին, ընծայելով անոր նոր կեանք, աճում, և փայլուն գեղեցկութիւն։ Իր արդիւնքը ստոյգ և կատարեալ է, շուտով վանելով ալեորութիւնը։ Ներկ մը չէ։

Միշտ կը հաստատէ ինքնին իբր մազին բնական զօրացուցիչը։

Հարավարը միայն Մարմրագոյն փաթթոյթներու մէջն է։

Գլխաւոր Մթերանոցը (Մաղազան) է,—

114 AND 116 SOUTHAMPTON ROW, Լօնտօն, Անգղիայ։

Կը ծախուի ամեն Կեղծամավաճառներէն, Անոյշահոտ Իւղավաճառներէն, և Անգղիացի Դեղավաճառներէն։

Կ. Պօլիս Ս. Բանդիւք եղբարց քով Ցարմասի Պրիթանիք Բէրա Մեծ փողոց և Եամինտ Բարիւէնայի քով, Անգղիական մթերանոց, Նիւքօնէք Գալտըրըմ Ղալաթիա։

—

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իւսկիւտարէն Գապաթաշ.		Գապաթաշէն Իւսկիւտար.	
Ժամ	Ժամ	Ժամ	Ժամ
12	7	12 15	8
12 30	8 15	12 45	8 30
1	8 35 Պէշիկթաշ	1 15	9
1 25	9 15	1 40	9 30
2	9 35	2 15	9 50
2 30	10	2 45	10 10
2 55	10 25	3 10	10 35
3 30	10 45	3 45	11
4	11 5	4 15	11 20
4 30	11 25	4 40	11 40
5 5	11 40	5 15 Պշքթ.	11 50
5 45	12	6 10	12 5

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Իւսկիւտարէն Գապաթաշ.		Գապաթաշէն Իւսկիւտար.	
Ժամ	Ժամ	Ժամ	Ժամ
			5 25 Պշքթ.
	5 25		6 25
12 30	6 35	12 30	8
1	8	1	8 45
1 30	8 40 Պէշիկթաշ	1 30	9 20
2	9 20	2	10
2 30	10	2 30	10 30
3 5	10 30	3 5	11 5
3 45	11	3 45	11 35
4 30	11 30	4 30	12 5
5	12	5	

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՓԱՐԻԶՈՒ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ 1878ի

—

ՃՕՐՃ ԲՐԱՅՍԻ

(George Price)

ՏԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ԵՒ ԱՆԲԱՂԴԱՏԵԼԻ ԵՐԿԱԹԱՇԷՆ ԵՒ ՊՂՊԱՏԱՇԷՆ

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԱՐԿՂԱՄՈՒՐՆԵՐ

(ՔՕՖՐ—ՖՕՐ)

Արկղամուրէ և Բանալիներու աշխարհածանօթ Գործարանին գործարան

40 Տարիէ աւելի հաստատուած.

—

NEC PLUS ULTRA

Անուանեալ

ԱՐԿՂԱՄՈՒՐ ԵՒ ԲԱՆԱԼԻՆԵՐ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ

Գործարանադրոշմ

Կրակի և գողոց դիմացող
Գողի անմատոյց
Խարդոցի, ծակող և պատռող գործիքներու դէմ բացարձակապէս ապահով։

Անգղիոյ արքունի Նաւարանի և Դրամատան ինչպէս նաև կառավարական բոլոր գործարաններու և յարկերու յատուկ շինողն ու մատակարարը։
Յատկապէս ոսկերչաց, դրամափոխներու և այլ մասնաւորաց համար շինուած արկղամուրներ։

—

Այս գործարանին համբաւը աշխարհածանօթ է։ Մինչև ցայսօր եղածներուն վըրայ ամեն կերպով գերազանց լինելն անհամար վկայներով և բազմաթիւ մրցանակներով հաստատուած։

Ճօրճ Բրայսի տրուած վկայականներէն հետևեալը յառաջ կը բերեմ, արգոյ հասարակութեան դատողութեան թողլով։

ՍՈՍԿԱԼԻ ՀՐԴԵՀ

Ի Ռիօ տը Ժանէյրօ

Տէր. — Իմ կոլուածներս վերային հրոյ ճարակ եղան և դժբաղդաբար ապահոված չէի ոչ գոյքերս և ոչ ապրանքներս։ Սակայն ձենէ գնած Արկղամուրս բացած ժամանակս տետրակներս և թղթերս ամբողջապէս անվնաս գտայ, որուն համար երախտապարտ եմ ձեզ։

Ձեր Արկղամուրին ճիշդ քովը ուրիշ մ'ալ կար, որն որ Պ. Քօյթն (Coates) գործարանէն ելած էր. այս վերջինին մէջ գտնուած տետրակներն և կարևոր թըղթերն ամենքն ալ այրած էին, մինչդեռ ձեր Արկղամուրն, որուն մէջ կը գտնուէր բացի տետրակներէ և թղթերէ 10 լիպրա (որ ըսել է 3 1/2 օխայէն աւելի) վաւոգ, զոր պահած էի հոն կառավարութեան հետ տեղի ունենալիք գործի մը իբր օրինակ։

Հրդեհէն երկու օր վերջը երբ Բօլիսը բացաւ ձեր Արկղամուրը թէ վաւոգը և թէ Արկղամուրին ներքին կողմը բոլորովին անվնաս գտաւ. Նա մանաւանդ վաւոգը՝ որ ճիշդ մի և նոյն վիճակի մէջ էր ինչ որ էր հրդեհէն առաջ։

Ռիօ տը Ժանէյրօ | Ընդունեցէք եւ
8 ապրիլ 1868 | (Ստորագրեալ) Վ. ՍԹԻՒԼԻ

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց և վկայականներու վաւերացման համար, պէտք է դիմել առ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ Գլէվլէնտ գործարանին յատուկ գործակատարն Տաճկաստանի և Պուլղարիոյ համար, Աստ խան թիւ 9. և կամ առ Պ. Մ. ՊԱԼԵԱՆ, վաճառապահ Աստ խան թիւ 1։